

Att prata om coronaviruset och covid-19 med personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism

I det här materialet finns information om coronaviruset och covid-19 riktat till dig som arbetar med personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism. Här finns också stöd för att prata om coronaviruset och covid-19 med personer som har en intellektuell funktionsnedsättning eller autism och vilka åtgärder som behövs för att minska risken för smitta.

Materialet har tagits fram i samarbete mellan Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Myndigheten för delaktighet (MFD), Riksförbundet FUB och Autism- och Aspergerförbundet.

För dig som arbetar med personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism

Det är viktigt att informera om coronaviruset och covid-19 och vad det innebär. Alla har rätt att få information om vad som händer i samhället.

Folkhälsomyndighetens rekommendationer om bland annat god basal hygien, att hålla avstånd och att begränsa resor är grundläggande information som vi alla behöver känna till. Det är också viktigt att få information om vad som händer runtomkring och i LSS-bostaden. Alla ska förstå varför vardagen inte är som den brukar vara.

Det kan till exempel vara viktigt att få veta om och varför:

- många i den ordinarie personalen är borta
- det är ny personal (vikarier) på plats
- man inte har möjlighet att göra aktiviteter som man annars brukar göra
- daglig verksamhet är stängd och man är i gruppboenden hela dagen
- man kanske inte har gemensamma måltider på gruppboendet längre eller sitter längre ifrån varandra vid måltiderna
- det kan vara begränsade möjligheter till besök
- det är viktigt att hålla avstånd (social distansering) i LSS-boendet, det vill säga att inte sitta eller stå nära en annan person, ta i hand eller kramas
- personal ibland kan behöva bete sig på andra sätt än normalt eller kan behöva ha på sig skyddsutrustning av olika slag.

Användbara länkar för dig i ditt arbete

- **Information om covid-19 till personal inom socialtjänsten, Socialstyrelsen;**
<https://www.socialstyrelsen.se/coronavirus-covid-19/stod-till-personal-inom-socialtjansten/>
- **E-utbildningar för personal om hur man kan hindra smittspridning, hygienrutiner, Socialstyrelsen;**
<https://www.socialstyrelsen.se/coronavirus-covid-19/utbildning-och-material-covid-19/>
- **Socialstyrelsens informationsaffisch för LSS-boenden**
Finns på svenska och engelska;
<https://www.socialstyrelsen.se/coronavirus-covid-19/stod-till-personal-inom-socialtjansten/>
- **SKR:s checklista för att hindra smittspridning i LSS-boenden;**
<https://skr.se/download/18.71b542201784abfbf7a1291c/1616580779630/Checklista-SKR-Forhindra-smittspridning-covid19-LSSboende.pdf>
- **Checklista för riskbedömning och arbetsmiljö, SKR:**
<https://skr.se/skr/covid19ochcoronaviruset/arbetsgivaresansvar/fragoroch-svaromarbetsgivaresansvar/riskbedomningocharbetsmiljo.32721.html>
- **Coronaviruset – anpassad information, Habilitering & hälsa, Region Stockholm;**

På sidan finns flera bildstöd som går att ladda ner. De bildstöd som kan vara särskilt viktiga är Om det kommer ny personal, Personal kan ha på sig konstiga kläder och Handhygien.

<https://www.habilitering.se/om-oss/forandringar-pa-grund-av-coronaviruset/anpassad-information-om-coronaviruset/>

- **Fritid i gruppbostad,**

Fritidsutvecklarnas fritidstips.

Ibland kan det vara svårt att komma på saker att göra om daglig verksamhet är stängd och man är i bostaden hela dagen. Här får du som personal få tips på olika saker att göra;

<https://gruppbostadfritid.wordpress.com/>

Personer med autism eller lindrig alternativt måttlig intellektuell funktionsnedsättning

En **lindrig intellektuell funktionsnedsättning** innebär att man klarar det mesta själv men behöver hjälp med vissa praktiska saker. Personen kan föreställa sig sådant som den själv inte har upplevt, men kan ha svårt att förstå abstrakta begrepp och saker som inte är konkreta. Personen kan också vara svårt att förstå symboler för olika saker, som till exempel att kontokort motsvarar pengar som betalningsmedel. Den som har en lindrig intellektuell funktionsnedsättning kan lära sig läsa, skriva och räkna.

Vid en **måttlig intellektuell funktionsnedsättning** kan man oftast tala och förstå sådant som är enkelt och hör ihop med vardagslivet. Personen behöver stöd av människor som hjälper till med till exempel mat, kläder, tider och ekonomi. Den som har en måttlig intellektuell funktionsnedsättning kan kanske lära sig att läsa enstaka, lätta ord och att skriva sitt eget namn, men förstår mer om han eller hon får hjälp av bilder. Personen förstår talat språk i stor utsträckning och kommunicerar ofta genom tal. Förståelsen är dock begränsad till egna upplevelser.

En person med **autism** har svårigheter att samspela och kommunicera med andra och har ett begränsat beteendemönster. Man har också begränsningar i sina intressen och aktiviteter. Autism kan finnas på alla nivåer av intellektuell funktionsnedsättning men även inom så kallad normal begåvning. Den som har autism kan ha stort behov av förutsägbarhet och stöd som tydliggör, till exempel schema, bilder eller ritprat.

Generella tips

Bildstöd fungerar bra för de flesta och bör finnas för alla, inte minst för personalen. Bildstöd behöver tas fram med kort text på flera språk så att all personal kan prata om vad det innebär med coronaviruset. Det bästa är om personalen som känner personerna bäst, tar fram bildstöd som passar just den personen. Det är bättre att använda för mycket stöd än för lite, att prata och gå igenom informationen tillsammans, att förstärka med bilder och försäkra sig om att personen visar intresse och förstår det ni pratar om.

Användbart material för att kommunicera

Här hittar du användbara länkar för kommunikation med personer med lindrig eller måttlig intellektuell funktionsnedsättning eller autism.

Bildstöd om corona och covid-19

- **Om coronaviruset och covid-19**

Bildstöd med pekpratsstöd från Dart, Västra Götalandsregionen
<https://www.aktiv.se/dart/Information%20om%20Corona.pdf>

- **Samtal om coronaviruset**

Från Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Västra Götalandsregionen (kräver god kunskap hos personalen)
<https://www.aktiv.se/dart/Samtal%20om%20Corona-viruset.pdf>

Filmstöd

Att spela in en film med mobilen kan vara ett sätt att göra det enkelt för den som ska ta emot informationen. Genom att spela in i den egna verksamheten, känner man igen sig vilket underlättar.

- **Det nya coronaviruset: Råd för att förebygga svår sjukdom**

En film från Riksförbundet FUB

<https://youtu.be/SFrYF2kbcg0>

- **Tvätta händerna**

En film om att tvätta händerna från FUB:s Arvsfondsprojekt DigiJag. Filmen fungerar för personer med både lindrig och måttlig intellektuell funktionsnedsättning

<https://vimeo.com/399079469/d5f58129ea?fbclid=IwAR16RxlEEVRJ4Id-FNDNd0UrxpckynToBincJJIRDLGPXY18K0rWN82WCKY>

Frågor och svar om coronaviruset, lättläst

- **Frågor om corona**

Lättläst information om coronaviruset från tidningen 8 sidor

<https://8sidor.se/8-sidor/2020/03/fragor-och-svar-om-viruset-corona/>

- **Så minskar du spridningen av viruset**

Lättläst information om skyddsåtgärder riktad till personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning från 8 sidor

<https://8sidor.se/wp-content/uploads/2020/04/corona.jpg>

- **Information om det nya coronaviruset**

Information om coronaviruset och skyddsåtgärder med pictobilder för personer med lindrig och måttlig intellektuell funktionsnedsättning från Riksförbundet FUB och Inre Ringen Sverige

<https://www.fub.se/wp-content/uploads/2020/03/Information-om-corona-l%C3%A4ttl%C3%A4st-och-pictobilder.pdf>

Personer med autism eller måttlig eller svår intellektuell funktionsnedsättning

Vid en **måttlig intellektuell funktionsnedsättning** kan man oftast tala och förstå sådant som är enkelt och hör ihop med vardagslivet. Personen behöver stöd av människor som hjälper till med till exempel mat, kläder, tider och ekonomi. Den som har en måttlig intellektuell funktionsnedsättning kan kanske lära sig att läsa enstaka, lätta ord och att skriva sitt eget namn, men förstår mer om han eller hon får hjälp av bilder. Personen förstår talat språk i stor utsträckning och kommunicerar ofta genom tal. Förståelsen är dock begränsad till egna upplevelser.

Personer med **svår intellektuell funktionsnedsättning** upplever verkligheten som den är här och nu. Genom olika former av samspel kan personer med svår intellektuell funktionsnedsättning lära sig att känna igen människor, föremål och situationer. Däremot kan det vara svårt att föreställa sig något i tankarna, om man inte samtidigt får sinnesintryck. Den som har en svår intellektuell funktionsnedsättning kommunicerar mest via kroppsspråket och gester.

Har man en svår intellektuell funktionsnedsättning lär man sig inte att förstå talat språk och kan inte heller tala själv. Däremot kan man lära sig att förknippa ord med vissa handlingar och situationer. Då fungerar orden som signaler och inte som symboler. För att underlätta förståelsen, behöver man visa konkret vad man menar med hjälp av föremål. En sked kan till exempel signalera att det är dags att äta mat.

En person med **autism** och måttlig intellektuell funktionsnedsättning kan ha stora svårigheter att samspela och kommunicera med andra. Personen kan också ha stora svårigheter att hantera förändringar och oförutsägbarhet. En person med autism och måttlig intellektuell funktionsnedsättning kan ha svårigheter att ta till sig och komma ihåg talad information. Använd bildstöd som personen är van vid för kommunikation och förutsägbarhet, ibland även med konkreta objekt. En kaffemugg kan till exempel tala om att det är dags för fika.

Generella tips

Bildstöd fungerar bra för de flesta och bör finnas för alla, inte minst för personalen. Bildstöd behöver tas fram med kort text på flera språk så att all personal kan prata om vad det innebär med coronaviruset. Det bästa är om personalen som känner personerna bäst, tar fram bildstöd som passar just den personen. Det är bättre att använda för mycket stöd än för lite, att prata och gå igenom informationen tillsammans, att förstärka med bilder och försäkra sig om att personen visar intresse och förstår det ni pratar om.

För personer med svår intellektuell funktionsnedsättning eller med flerfunktionsnedsättning behöver bilderna vara så få och konkreta som möjligt och i rätt storlek i förhållande till personens synförmåga. För vissa fungerar fotografier bättre med en bild på personen själv. Till exempel en bild på personen där den tvättar händerna eller bild på personen i den dagliga verksamheten.

Användbart material för att kommunicera

Här hittar du användbara länkar för kommunikation med personer med måttlig eller svår intellektuell funktionsnedsättning eller autism.

Bildstöd om coronaviruset och covid-19

- **Om coronaviruset och covid-19**

Bildstöd med pekpratsstöd från Dart Västra Götalandsregionen

<https://www.aktiv.se/dart/Information%20om%20Corona.pdf>

- **Information om det nya coronaviruset**

Information om coronaviruset och skyddsåtgärder med pictobilder för personer med lindrig och måttlig intellektuell funktionsnedsättning från Riksförbundet FUB och Inre Ringen Sverige

<https://www.fub.se/wp-content/uploads/2020/03/Information-om-corona-l%C3%A4ttl%C3%A4st-och-pictobilder.pdf>

- **Kommunikationskarta om corona med pictogram**

Från Specialpedagogiska skolmyndigheten

(kräver god kunskap av personalen)

<https://www.pictogram.se/about/materials#karta>

- **Tvätta händerna på rätt sätt**

Från Dart kommunikations- och dataresurscenter, Sahlgrenska sjukhuset Göteborg

<https://www.aktiv.se/dart/Tvatta%20handerna%20pa%20ratt%20satt.pdf>

Filmstöd

Att spela in en film med mobilen kan vara ett sätt att göra det enkelt för den som ska ta emot informationen. Genom att spela in i den egna verksamheten, känner man igen vilket underlättar.

- **Information om corona – enkel förklaring med Pictogram**

Informationsfilm om coronaviruset och skyddsåtgärder med pictobilder framtagen av UR. För personer med måttlig intellektuell funktionsnedsättning.

<https://www.ur.se/foraldrar/pictogramfilm-om-corona/>

- **Det nya coronaviruset: Råd för att förebygga svår sjukdom**

En film från FUB

<https://youtu.be/SFrYF2kbcg0>

- **Tvätta händerna**

En film om att tvätta händerna från FUB:s Arvsfondsprojekt DigiJag. Filmen fungerar för personer med både lindrig och måttlig intellektuell funktionsnedsättning

<https://vimeo.com/399079469/d5f58129ea?fbclid=IwAR16RxlEEVRJ4Id-FNDNd0UrxpkyfnToBincJJIRDLGPXY18K0rWN82WCKY>

Versionshistorik

Version	Ändring avser	Datum
4.0	Uppdatering av länkar i dokumentet	2021-12-15
3.0	Uppdatering av länkar i dokumentet	2021-06-24
2.0	Uppdatering av länkar i dokumentet	2020-10-29
1.0	Nytt dokument	2020-05-19